

Η Προγαμιαία Αντισυλληπτική Συμπεριφορά των Αθηναίων Εφήβων

Ι. Χλιαουτάκης, Φ. Σωκρατάκη

Μελετήθηκε η σεξουαλική και αντισυλληπτική συμπεριφορά 720 εφήβων Αθηναίων, ηλικίας 15 έως 19 ετών. Σεξουαλικά ενεργοί δήλωσαν 291 (41%) έφηβοι και 429 (59%) παρθένοι. Οι άρρενες σε μεγαλύτερα ποσοστά ανέφεραν την πρώτη συνουσία σε ηλικία κάτω των 17 ετών, ενώ οι θήλειες άνω των 18 ετών. Η χρήση αντισυλληπτικών μεθόδων στην πρώτη συνουσία βρέθηκε να διαφοροποιείται σε στατιστικώς σημαντικό επίπεδο ως προς την ηλικία και σε στατιστικώς λίαν σημαντικό επίπεδο ως προς το φύλο, τη γνώση σε σεξουαλικά θέματα και τη συχνότητα συνουσιών. Δεν βρέθηκε να διαφοροποιείται ως προς τη στάση στην ευθύνη για χρήση αντισυλληπτικών μέσων. Επιβάλλεται πληρέστερη μελέτη των ποικίλων παραγόντων που επιδρούν στη διαμόρφωση επικίνδυνης αντισυλληπτικής συμπεριφοράς.

ABSTRACT. Chliaoutakis J, Sokratakis F (Athens): Premarital contraceptive behaviour of adolescent Athenians. *Iatriki Epitheorisis Enoplon Dynameton* (1991); 25(5-6). This article presents the results of a study about the sexual and contraceptive behaviour among Athenian adolescents 15-19 ages. Of the 720 participants, 291 reported that they were sexually active; the majority of the males began their sexual activity under 17 years, while women began after 18. The use of contraception in the first intercourse was found with statistical significant differences among age, gender, knowledge on sex topics and frequency of intercourses. None statistical significant difference was found between contraceptives used and the attitude towards the responsibility of the contraceptives use. We suggest the prospective study of the psycho-social and cultural factors influencing the formation of the risk contraceptive behaviour.

Πρόσθετοι όροι ευρετηρίου: Σεξουαλική συμπεριφορά, προγαμιαία αντισυλληπτική συμπεριφορά, στάσεις στην αντισύλληψη.

ΣΕ ΑΝΤΙΘΕΣΗ με τη μάλλον εκτεταμένη φιλολο-
γία γύρω από τις προγαμιαίες στάσεις και συμ-
περιφορές των νέων, μόλις τις τελευταίες δεκαετίες
δόθηκε λίγη προσοχή στην έρευνα για την αντισυλ-
ληπτική συμπεριφορά (ΑΣ) ανάμεσα στα νεαρά άτο-
μα. Ήδη, από το 1973, μελέτες έδειχναν ότι οι έφη-
βοι και οι νέοι Αμερικανοί είχαν καλή γνώση της αν-
τισύλληψης και ότι υιοθετούσαν ευνοϊκές στάσεις στη
διάθεση και στη χρήση αντισυλληπτικών.¹ Μελέτη
του 1976 στη Β. Αμερική πρότεινε τη σχέση ανάμε-
σα στη γνώση για τα μέσα και τις τεχνικές αντισυλ-
ληψης και στην αποδοχή των προγαμιαίων σεξουα-
λικών σχέσεων.² Από αποτελέσματα διεθνούς έρευ-
νας μερικά χρόνια αργότερα, η σεξουαλική διαπαί-

δαγωγή αυξήσε τις γνώσεις των μαθητών, αλλά εί-
χε μικρή ή καμιά επίδραση στη σεξουαλική και αν-
τισυλληπτική συμπεριφορά τους.³ Επίσης, ο συγγρα-
φέας άλλης μελέτης κατέληγε το 1977 στο συμπέρα-
σμα ότι η διαμόρφωση ιδιαίτερων στάσεων είναι
ισχυρά συνδεδεμένη με τη χρήση αντισυλληπτικών
μεθόδων (ΑΜ).⁴ Συγκεκριμένα, μια δυνατή αίσθηση
του προσωπικού ελέγχου ή της αποτελεσματικότη-
τας κάποιου ατόμου σε σύνδεση με τη δεκτικότητα
του για αλλαγή των παραδοσιακών ρόλων και σχέ-
σεων άνδρα-γυναίκας συμβάλλει σε αποτελεσματική
χρήση αντισυλληπτικού μέσου. Πρότεινε να ενθαρ-
ρύνονται αυτές οι στάσεις. Σε πιο πρόσφατη μελέτη,
ερευνητές επέμεναν στο ρόλο των δύο φύλων στην
προγαμιαία αντισύλληψη. Συγκεκριμένα, το 1984 η
MacCorquodale επιβεβαίωσε την υπόθεση ότι όσο πιο
ισότιμη στάση στους ρόλους των φύλων υιοθετούν οι
έφηβοι τόσο περισσότερες οι πιθανότητες να πιστεύ-

Εργαστήριο: Μεθοδολογία Έρευνας-Έρευνα σε Θέματα Υγείας
και Πρόνοιας

Τμήμα: Επισκεπτών-Επισκεπτριών Υγείας, ΤΕΙ Αθηνών
Ημερομηνία υποβολής: 5.10.1992

ουν ότι η αντισυλληπτική ευθύνη και χρήση πρέπει να μοιράζονται. Επίσης, τόσο περισσότερες είναι οι πιθανότητες να συζητούν για την αντισύλληψη πριν από τη συνουσία και να είναι συχνότεροι χρήστες αποτελεσματικότερων μεθόδων από τα άτομα με παραδοσιακές στάσεις.⁵ Μερικά χρόνια αργότερα, άλλοι ερευνητές υπογράμμισαν ότι οι έφηβοι χρειάζονται ισορροπημένο περιβάλλον ανάμεσα στα φιλελεύθερα και συντηρητικά άκρα, γιατί ένα τέτοιο περιβάλλον προάγει τη σεξουαλική υπευθυνότητα, αυξάνοντας την ηλικία της πρώτης σεξουαλικής σχέσης και τη χρήση αντισυλληπτικών.⁶ Επίσης, άλλες εργασίες ασχολήθηκαν με την επίδραση της οικογένειας, των ομηλικών και των ερωτικών συντρόφων στην αναζητούμενη ΑΣ των εφήβων.⁷

Στον ελλαδικό χώρο, τα επιστημονικά δεδομένα είναι πολύ περιορισμένα και αποσπασματικά, από επιλεγμένα δείγματα, αφού δεν έχει διεξαχθεί έρευνα σε εθνική κλίμακα. Τα περισσότερα από αυτά αφορούν σε επιδημιολογικές μελέτες της σεξουαλικής συμπεριφοράς και της χρήσης αντισυλληπτικών από διαφορετικές ομάδες ηλικίας. Χαρακτηρίζονται από διαφορετικές μεθόδους συλλογής και επεξεργασίας του υλικού, συνελώς τα αποτελέσματά τους παρουσιάζουν ανομοιογένεια, περιορίζοντας τις δυνατότητες για συγκρίσεις.⁸⁻¹⁰

Στοιχεία του Κέντρου Οικογενειακού Προγραμματισμού του Μαυετηρίου «Αλεξάνδρα» ανέφεραν την ορμονική αντισύλληψη ως πρώτη μέθοδο στην προτίμηση ενός δείγματος 3145 γυναικών. Χρησιμοποιούσαν το ενδομήτριο σπείραμα και το προφυλακτικό.¹ Διαθέσιμα στοιχεία από μελέτες επαρχιακών επιλεγμένων δειγμάτων αναφέρουν ότι οι άρρενες χρησιμοποιούσαν σε μεγαλύτερα ποσοστά από τις θήλεις κάποια ΑΜ.⁹ Αποτελέσματα άλλης μελέτης παρουσίασαν το προφυλακτικό και τη διακεκομμένη συνουσία ως τις πλέον συνήθεις ΑΜ που χρησιμοποιούνται από τους νέους. Κατέγραψαν επίσης ποσοστό 38,5% παρθενίας στις γυναίκες.¹⁰

Τα αποτελέσματα των δικών μας μελετών έδειξαν ότι οι έφηβοι της Αθήνας διέθεταν ικανοποιητικούς δείκτες γνώσης σε σεξουαλικά θέματα και κατέγραψαν αρνητική στάση ως προς την έκτρωση και ευνούχηση τοποθέτηση ως προς την αντισύλληψη.¹¹⁻¹³ Σε έρευνα που διενεργήθηκε υπό την εποπτεία μας, σε δείγμα 300 νέων ηλικίας 18-25 χρονών στην περιοχή της πρωτεύουσας το 1990, δεν καταγράφηκε οποιαδήποτε σχέση ανάμεσα στην ισότιμη στάση απέναντι στους ρόλους των φύλων και τη χρήση ΑΜ.¹⁴

Στην παρούσα εργασία, μελετάται η ΑΣ των εφήβων και διερευνώνται παράγοντες που επηρεάζουν αυτή τη συμπεριφορά. Ιδιαίτερα, εξετάζεται η υπόθεση ότι όσο συχνότερες οι συνουσίες τόσο μεγαλύτερη είναι η πιθανότητα χρήσης αποτελεσματικών ΑΜ.

Υλικό και μέθοδος

Το Μάιο του 1989, στο Δήμο Αθηναίων, μελετήθηκαν 363 άνδρες και 357 γυναίκες ηλικίας 15-19 ετών σε αντιπροσωπευτικά επιλεγμένο δείγμα με την τεχνική της πολυσταδιακής στρωματοποιημένης δειγματοληψίας.¹⁵ Μοναδικό κριτήριο κατά την επιλογή του δείγματος, εκτός από την ηλικία, υπήρξε η οικογενειακή κατάσταση των εφήβων, επειδή η προγαμιαία αντισύλληψη εξετάζεται ως ξεχωριστό θέμα από την αντισύλληψη σε έγγαμο ζευγάρια. Γι' αυτό, οι έφηβοι που επιλέχθηκαν ήταν άγαμοι.

Η προγαμιαία σεξουαλική συμπεριφορά συχνά τείνει να είναι απρογραμματιστή, επεισοδιακή και διαφορετική με κάθε σύντροφο. Σε πολλές περιπτώσεις, η κατάσταση αυτή αποκλείει την πιθανότητα τακτικής επανάληψης ΑΜ εντός της σχέσης του ζευγαριού.⁴ Για το λόγο αυτόν, το μέρος του ερωτηματολογίου που μελετούσε την ΑΣ των εφήβων περιείχε, ανάμεσα σε άλλες, τρεις βασικές ερωτήσεις κλειστού τύπου. Η πρώτη ζητούσε πληροφορίες για τη χρήση αντισυλληπτικών μεθόδων στην πρώτη συνουσία. Η δεύτερη ερώτηση μελετούσε την αλλαγή ΑΜ. Τέλος, η τρίτη ερώτηση, στην οποία απαντούσαν μόνο όσοι δήλωναν ότι είχαν αλλάξει ΑΜ από αυτές που αρχικά χρησιμοποίησαν, ζητούσε πληροφορίες για τη χρήση ΑΜ στην τελευταία συνουσία. Οι χρησιμοποιηθείσες ΑΜ ομαδοποιήθηκαν σε δύο κατηγορίες: στις αποτελεσματικές (ορμονική αντισύλληψη, προφυλακτικό, ενδομήτριο σπείραμα) και στις αναποτελεσματικές (διακεκομμένη συνουσία, ρυθμός, κολπικές πλύσεις κ.ά.).

Οι δύο μεταβλητές που αναφέρονται στη σεξουαλική συμπεριφορά και εξετάζονται ως ανεξάρτητες για ενδεχόμενη σχέση τους με την ΑΣ, έχουν ληφθεί από το μέρος του ερωτηματολογίου που μελετούσε τη σεξουαλική δραστηριότητα. Συγκεκριμένα, σε ερώτηση ημι-ανοικτού τύπου ο έφηβος δήλωνε την ηλικία της πρώτης συνουσίας του. Η έναρξη συνουσίας συνοψίσθηκε σε τέσσερις κατηγορίες: σε αυτούς που μνηστήκαν μέχρι την ηλικία των 14 ετών, μεταξύ 15 και 17, από 18 και άνω και, τέλος, στους ανενεργούς (παρθένο). Η συχνότητα συνουσιών δηλώθηκε σε ερώτηση ανοικτού τύπου. Οι δείκτες «Κάθε μέρα», «Κάθε εβδομάδα», «Κάθε μήνα» και «Σπάνια», ομαδοποιούν αντίστοιχες απαντήσεις που αναφέρονται σε δηλωθείσες συχνότητες συνουσιών για (ταλάχιστον): σχεδόν κάθε μέρα, δύο φορές την εβδομάδα, δύο φορές το μήνα και λιγότερο από μία φορά το μήνα.

Το επίπεδο γνώσης, το οποίο επίσης εξετάζεται ως ανεξάρτητη μεταβλητή, που μπορεί να σχετίζεται με τη χρήση αποτελεσματικών ΑΜ, μετρήθηκε από μία σειρά ερωτήσεων, που αναφέρονταν σε σεξουαλικά θέματα, με τον εκκλούβου τύπο: «σωστή γνώση» = σωστές απαντήσεις διά τα συνόλου των ερωτήσεων. Η επίδοση αυτή ομαδοποιήθηκε σε δύο κατηγορίες: χαμηλό επίπεδο γνώσης (1% έως 50%) και υψηλό επίπεδο γνώσης (51% έως 100%).

Τέλος, η στάση των εφήβων απέναντι στην ευθύνη για χρήση ΑΜ χρησιμοποιήθηκε ως ανεξάρτητη μεταβλητή που ενδεχομένως σχετίζεται με την ΑΣ. Προέκυψε από ερώτηση κλειστού τύπου με δυνατούς δείκτες απαντήσεων: «Ευθύνη του ζευγαριού», «Ευθύνη του ανδρός», «Ευθύνη της γυναίκας», «Απαράδεκτη πράξη».

Οι συνεντεύξεις ελήφθησαν από τους σπουδαστές του ΣΤ εξαμήνου του τμήματος ΕΕΥ στα πλαίσια του εργαστηριακού

κού μέρους του μαθήματος «Μεθοδολογία Έρευνας-Έρευνα σε Θέματα Υγείας και Πρόνοιας», στο οποίο έγινε και η ανάλυση των αποτελεσμάτων.

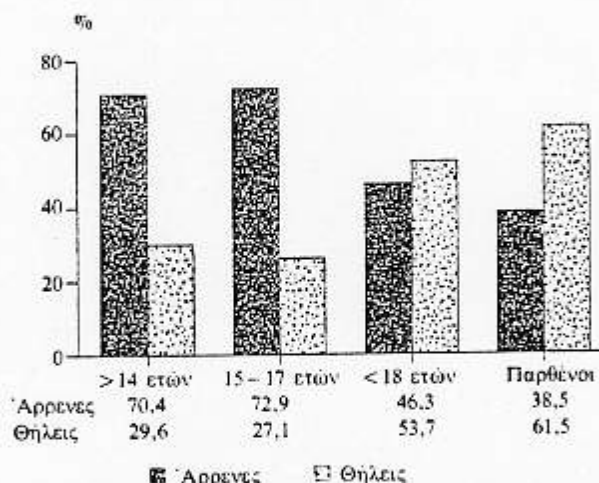
Παρουσιάζονται οι μεταβλητές (φύλο, ηλικία, επίπεδο γνώσης για σεξουαλικά θέματα και συχνότητα συνουσιών), οι οποίες αναλύθηκαν με την στατιστική δοκιμασία χ^2 και προέκυψε ότι επηρεάζουν την ΑΣ σε στατιστικώς σημαντικό επίπεδο.

Αποτελέσματα

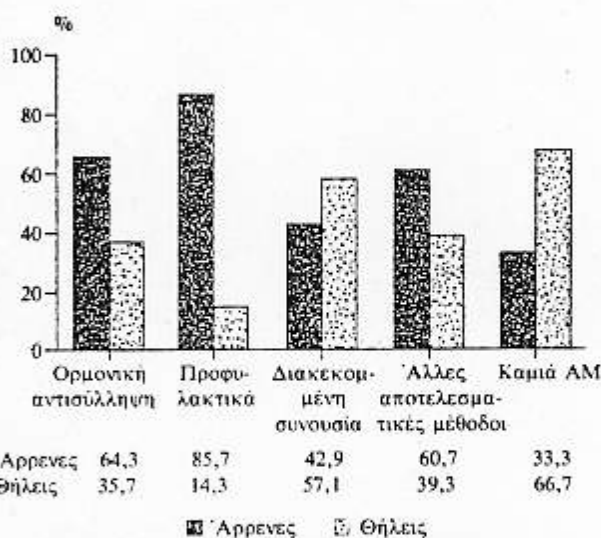
Από τους 720 εφήβους, 429 (59%) δήλωσαν παρθένοι και 291 (41%) σεξουαλικά ενεργοί. Οι άρρενες σε μεγαλύτερα ποσοστά δήλωσαν ότι είχαν συνάψει σεξουαλικές σχέσεις στην ηλικία 17 ετών και κάτω, ενώ, αντίθετα, οι θήλειες σε μεγαλύτερα ποσοστά άρχισαν πάνω από τα 18 (εικόνα 1). Στην πρώτη συνουσία χρησιμοποίησαν κάποια αποτελεσματική ΑΜ μόνο 170 (59%) άτομα, καμιά μέθοδο βρέθηκε να μην έχουν χρησιμοποιήσει 7 (3%) άτομα, ενώ οι υπόλοιποι 114 (38%) προσέφυγαν στη διακεκομμένη συνουσία, στο ρυθμό κ.ά. αναποτελεσματικές μεθόδους. Η συντριπτική πλειονότητα 273 (93,8%) άτομα θεώρησε ότι η ευθύνη για χρήση ΑΜ ανήκει στο ζευγάρι, μόνον 7 άτομα (2,4%) άτομα υιοθέτησαν στάση ενάντια στη χρήση ΑΜ και οι υπόλοιποι έκριναν ότι αυτή αποτελεί υπόθεση είτε του ανδρός είτε της γυναίκας.

Η χρήση ΑΜ στην πρώτη σεξουαλική σχέση διαφοροποιείται σε στατιστικώς σημαντικό επίπεδο ως προς την ηλικία ($P=0,049$) και σε στατιστικώς λίαν σημαντικό επίπεδο ως προς το φύλο ($P=0,000$), τη γνώση σε σεξουαλικά θέματα ($P=0,007$) και τη συχνότητα συνουσιών ($P=0,000$). Δεν διαφοροποιείται ως προς τη στάση στην ευθύνη για χρήση ΑΜ ($P=0,451$). Συγκεκριμένα:

– Ως προς το φύλο, από τα 154 άτομα που δήλωσαν χρήση προφυλακτικού, 132 (85,7%) είναι άρρενες και 22 (14,3%) θήλειες. Αντίθετα, από τα 84 άτομα που προσέφυγαν στη διακεκομμένη συνουσία, 48 (57,1%) είναι θήλειες και 36 (42,9%) άρρενες (εικόνα 2).

Εικόνα 1. Ηλικία κατά την πρώτη συνουσία κατά φύλο.

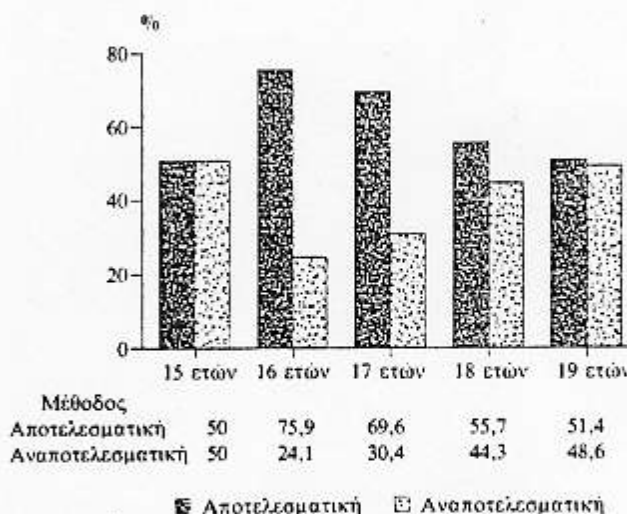

Εικόνα 2. Αντισυλληπτική συμπεριφορά κατά την πρώτη συνουσία, κατά φύλο.

– Ως προς την ηλικία: Τα μισά περίπου άτομα των ομάδων ηλικίας 15 και 19 ετών χρησιμοποιούσαν αποτελεσματική ΑΜ. Αντίθετα, στις υπόλοιπες ηλικίες τα άτομα αναζητούν σε σημαντικώς μεγαλύτερα ποσοστά αποτελεσματικές μεθόδους (εικόνα 3).

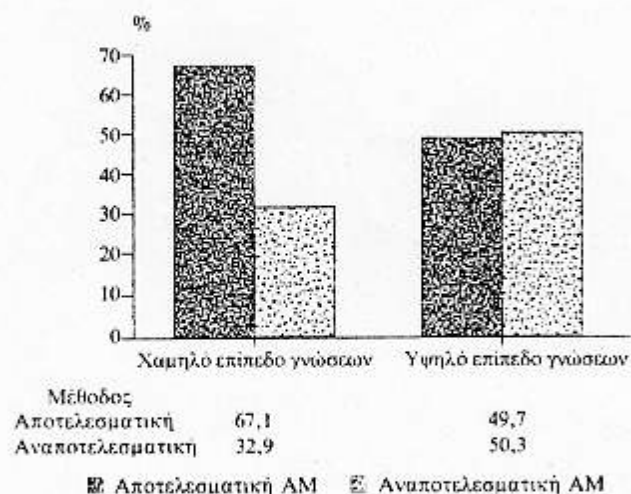
– Ως προς το επίπεδο γνώσης σε σεξουαλικά θέματα: Τα άτομα με λίγες γνώσεις ήταν σε μεγαλύτερα ποσοστά χρήστες αποτελεσματικών ΑΜ (67,1%). Αντίθετα, στα άτομα με περισσότερες γνώσεις καταγράφηκαν οι ίδιες πιθανότητες να έχουν χρησιμοποιήσει, αντίστοιχα, κάποιαν αποτελεσματική ή αναποτελεσματική ΑΜ (εικόνα 4).

– Ως προς τη συχνότητα συνουσιών: Αποτελεσματική ΑΜ στην πρώτη συνουσία χρησιμοποίησαν, σε μεγαλύτε-

Εικόνα 3. Αντισυλληπτική συμπεριφορά κατά την πρώτη συνουσία, κατά ηλικία.

Εικόνα 4. Αντισυλληπτική συμπεριφορά κατά την πρώτη συνουσία, κατά επίπεδο ορθής γνώσης σε σεξουαλικά θέματα.

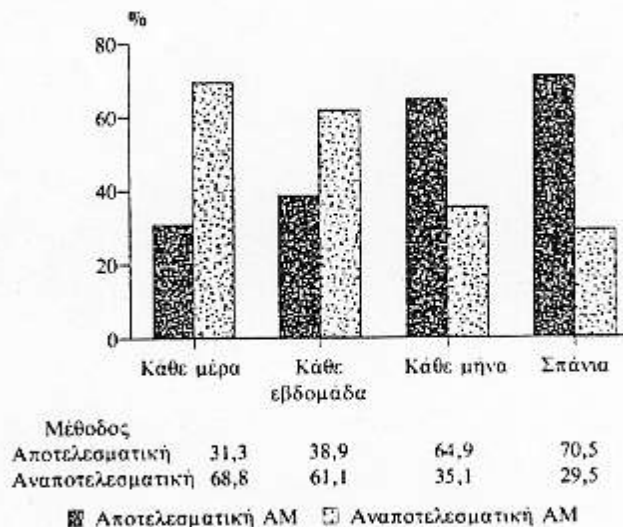
ρα ποσοστά, τα άτομα που συνάπτουν σεξουαλικές σχέσεις «Μερικές φορές το μήνα» και «Σπανίως», από τα άτομα με συνουσίες «Κάθε μέρα» ή και «Μερικές φορές την εβδομάδα» (εικόνα 5).

Από τα 291 σεξουαλικά ενεργά άτομα, 84 (29,5%), κυρίως άντρες, στράφηκαν στη χρήση κάποιας άλλης AM από αυτήν που χρησιμοποίησαν την πρώτη φορά. Οι επιμέρους μετατοπίσεις αυτών των ατόμων έχουν ως ακολούθως: Έξι άτομα στράφηκαν στη χρήση προφυλακτικού και 3 έπαυαν να χρησιμοποιούν οποιαδήποτε μέθοδο, ενώ πριν χρησιμοποιούσαν ορμονική αντισύλληψη. Είκοσι τρία άτομα εγκατέλειψαν το προφυλακτικό· από αυτούς, 11 μετατοπίστηκαν στην ορμονική, 6 στη διακεκομμένη συνουσία, 4 σε άλλες αναποτελεσματικές μεθόδους και 2 έπαυαν να χρησιμοποιούν οποιαδήποτε μέθοδο. Τέλος, 52 άτομα έπαυαν να κάνουν χρήση αναποτελεσματικών μεθόδων (διακεκομμένη συνουσία, ρυθμός κ.ά.) και από αυτούς 22 προσέφυγαν στο προφυλακτικό, 13 στην ορμονική αντισύλληψη, 4 στη διακεκομμένη συνουσία, 4 σε άλλες πάλι αναποτελεσματικές μεθόδους και 7 δεν χρησιμοποιούν πλέον καμιά μέθοδο.

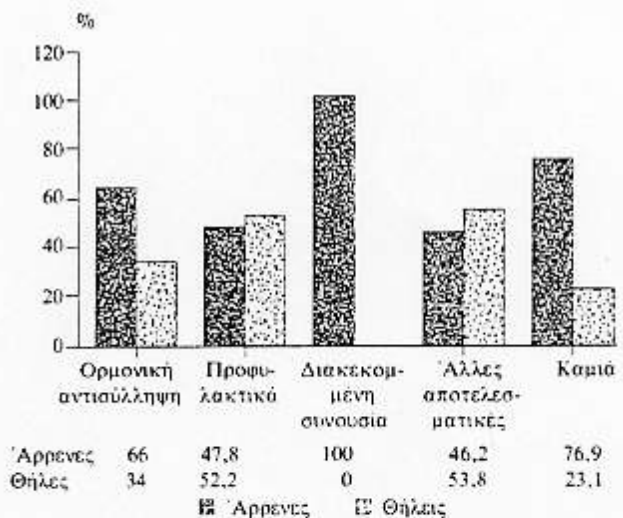
Έτσι, η νέα (στην τελευταία συνουσία) ΑΣ αυτών των ατόμων εντοπίζεται, σε γενικές γραμμές, κυρίως στο προφυλακτικό (35,7%), την ορμονική (28,6%), τη διακεκομμένη συνουσία (11,9%) και άλλες αναποτελεσματικές μεθόδους (9,5%), ενώ 12 (14,3%) άτομα δήλωσαν ότι δεν κάνουν χρήση κάποιας μεθόδου (πίνακας 1).

Η χρήση AM στην τελευταία συνουσία βρέθηκε διαφοροποιημένη σε στατιστικώς ενδεικτικό επίπεδο ως προς το φύλο ($P=0,076$) και σε στατιστικώς λιαν σημαντικό επίπεδο ως προς τη συχνότητα συνουσιών ($P=0,006$). Δεν βρέθηκε οποιαδήποτε διαφοροποίηση ως προς τη στάση στην ευθύνη για χρήση AM ($P=0,445$). Συγκεκριμένα:

– Ως προς το φύλο: Από τα 28 άτομα που δήλωσαν ως AM το προφυλακτικό, 66% είναι άντρες και 34% θήλειες.

Εικόνα 5. Αντισυλληπτική συμπεριφορά κατά την πρώτη συνουσία, κατά συχνότητα σεξουαλικών επαφών.

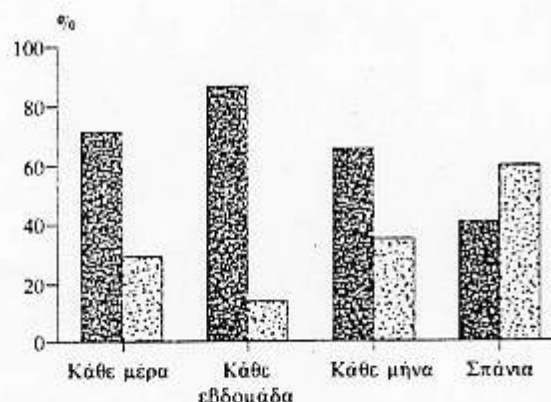
Εικόνα 6. Αντισυλληπτική συμπεριφορά, κατά την τελευταία συνουσία, κατά φύλο.

Από τα 14 άτομα με καμιά AM, οι άνδρες ανήλθαν σε ποσοστό 77%. Επίσης, άλλες αναποτελεσματικές AM (συμπεριλαμβανομένης της διακεκομμένης συνουσίας σε αυτές) χρησιμοποιούσαν σε μεγαλύτερα ποσοστά οι άνδρες (εικόνα 6).

– Ως προς τη συχνότητα συνουσιών: Αναποτελεσματικές AM χρησιμοποίησαν σε μεγαλύτερα ποσοστά τα άτομα με σπάνιες σεξουαλικές επαφές. Αντίθετα, άτομα με τακτικές συνουσίες προσέφυγαν στη χρήση αποτελεσματικών AM (εικόνα 7).

Πίνακας 1. Αντισυλληπτική συμπεριφορά κατά την τελευταία συνουσία.

Αντισυλληπτική συμπεριφορά στην πρώτη συνουσία	Αντισυλληπτικό χάπι	Προφυλακτικό	Διακεκομμένη συνουσία	Άλλες αναποτελεσματικές αντισυλληπτικές μέθοδοι	Καμιά αντισυλληπτική μέθοδος	Σύνολο
Αντισυλληπτικό χάπι		n = 6 66,7 20,0			n = 3 33,3 25,0	n = 9 10,7
Προφυλακτικό	n = 11 47,6 45,8		n = 6 26,1 60,0	n = 4 17,4 50,0	n = 2 8,7 16,7	n = 23 27,4
Διακεκομμένη συνουσία	n = 11 36,7 45,8	n = 13 43,3 32,3		n = 4 13,3 50,0	n = 2 6,7 16,7	n = 30 35,7
Άλλες αναποτελεσματικές αντισυλληπτικές μέθοδοι	n = 2 10,0 8,2	n = 9 45,0 30,0	n = 4 20,0 40,0		n = 5 25,0 41,6	n = 20 23,8
Καμιά		n = 2 100 6,7				n = 2 2,4
Σύνολο	n = 24 28,6	n = 30 35,7	n = 10 11,9	n = 8 9,5	n = 12 14,3	n = 84 100,0

Εικόνα 7. Αντισυλληπτική συμπεριφορά κατά την τελευταία συνουσία κατά συχνότητα σεξουαλικών επαφών.

Συζήτηση

Όταν αναζητούνται στην κοινωνιολογική φιλολο- γία λογικές θεωρητικές ερμηνείες για τις προγαμιαίες αντισυλληπτικές πρακτικές των εφήβων, διαπιστώ- νεται αμέσως ότι το πλήθος των ερευνών για την αν- τισύλληψη αναφέρεται στις έγγαμες γυναίκες. Αυτό

βέβαια δεν σημαίνει ότι σπανίζουν οι ιδέες για τις αγά- μες θήλεις, καθώς και για όλους τους άρρενες.

Στην περίπτωση της Ελλάδος, επειδή δεν έγινε δυ- νατόν να βρεθούν έρευνες που να έχουν διεξαχθεί σε αντιπροσωπευτικά δείγματα είτε εγγάμων είτε αγά- μων, ούτε διαθέσιμα στοιχεία που να σχετίζονται με την ΑΣ του πληθυσμού, κάθε σύγκριση θα γίνει με βά- ση δεδομένα που συλλέχθηκαν με έρευνες στη Β. Αμερική.

Το 1977, ο Fox ανέφερε για την Αμερική ότι μόνο 28% των γυναικών 15 – 19 ετών είχαν μερική συνου- σιακή εμπειρία.³ Πιο πρόσφατα στοιχεία δείχνουν ότι 11,6 εκατομμύρια Αμερικανών εφήβων, 13 – 19 ετών, είχαν σεξουαλική επαφή (5 εκατομμύρια γυναίκες και 6,5 εκατομμύρια άνδρες). Η κατά μέσον όρο ηλικία κατά την πρώτη συνουσία ήταν 16 έτη.¹⁵ Ανάλογα εί- ναι και τα δικά μας ευρήματα. Στο εύρος της ηλικίας 15 – 17 ετών, 72,9% των ανδρών βρέθηκαν να έχουν συνουσιακές εμπειρίες, ενώ οι γυναίκες βρέθηκαν σε μεγαλύτερα ποσοστά (53,7%) στην ηλικία 18 ετών και άνω (εικόνα 1). Πρόκειται για καθοριστικής σημα- σίας ηλικίες, στη διάρκεια των οποίων οι έφηβοι αν- τιμετωπίζουν ανάμεσα στους άλλους και τον κινδυ- νο της ανεπιθύμητης κύησης. Η χρήση αντισυλληπι- κών βέβαια συνιστά ιδιαίτερα δύσκολη συμπεριφορά, κυρίως για τις έφηβες. Αν υπάρχει ένα κρίσιμο ση- μείο, το οποίο να προβληματίζει τις νεαρές γυναίκες, αυτό δεν εστιάζεται στην πράξη και στη σεξουαλική ηθική, αλλά στην πράξη και στην αντισύλληψη. Ο έλεγχος των γεννήσεων για τις έφηβες αποτελεί τραυ-

ματική διαβατήρια τελετουργία που επαναπροσδιορίζει ριζικά τον εαυτό τους ως ανθρώπινη ύπαρξη, αφοσιωμένη στη σεξουαλική πράξη.¹⁶

Οι πρώτες σεξουαλικές εμπειρίες που λαμβάνουν χώρα κατά την εφηβεία είναι εξαιρετικά χαρακτηριστικές ως προς την ΑΣ των ατόμων που αρχίζουν τη σεξουαλική τους δραστηριότητα. Ο κίνδυνος εγκυμοσύνης υπολογίζεται από τον ρυθμό των σεξουαλικών επαφών που ένας έφηβος έχει σε δεδομένο διάστημα. Την ιδέα αυτή υποστήριξαν οι Kanter και Zelnik σε εθνική μελέτη στις ΗΠΑ, στην οποία βρήκαν ότι περίπου το ήμισυ από όλες τις αρχικές προγαμιαίες κηύσεις σε γυναίκες 15-19 ετών συνέβησαν σε 6 μήνες από την πρώτη συνουσία, ενώ 22% συνέβησαν εντός του πρώτου μηνός.¹⁵ Έτσι, τα ευρήματα διαφόρων ερευνών δείχνουν ότι μεταξύ άγαμων σεξουαλικώς ενεργών γυναικών, ηλικίας 15-19 ετών, 27% δεν είχαν χρησιμοποιήσει ποτέ ΑΜ, ενώ 39% είχαν χρησιμοποιήσει, αλλά όχι αποτελεσματική. Έχει επίσης αναφερθεί στην Ελλάδα αποτελεσματική αντισύλληψη κατά την πρώτη επαφή σε ποσοστό 40% δείγματος φοιτητών.¹⁴ Τα δικά μας ευρήματα είναι διαφορετικά και για τα δύο φύλα. Συγκεκριμένα, οι άνδρες εμφανίζονται με χρήση προφυλακτικού στην πρώτη συνουσία σε μεγάλο ποσοστό, επειδή η πρώτη εμπειρία αποκτάται, προφανώς, με πόρνες και δικαιολογείται από το νεαρό της ηλικίας τους. Αντίθετα, οι γυναίκες αναφέρουν σε μεγαλύτερα ποσοστά τη διακεκομμένη συνουσία ως ΑΜ, η οποία μάλλον τους επιβάλλεται από το μεγαλύτερο σε ηλικία ερωτικό σύντροφο. Άλλες αναποτελεσματικές μεθόδους χρησιμοποιούν σε μεγαλύτερα ποσοστά οι άρρνες και καμιά ΑΜ σε μεγαλύτερα ποσοστά οι θήλειες (εικόνα 2).

Αποτελέσματα ερευνών έδειξαν ότι η ηλικία, έπαιξε μεταξύ άλλων τον κυριότερο ρόλο στη χρήση αντισυλληπτικών μέσων, ώστε οι νεώτεροι έφηβοι είχαν περισσότερες πιθανότητες να μην έχουν ποτέ λάβει αντισυλληπτικά μέσα.¹⁵ Στη δική μας μελέτη, δεν επιβεβαιώθηκε κάτι τέτοιο. Η μύηση στη σεξουαλική πράξη για τους εφήβους 15 ετών συνοδευόταν κατά 50% από τη χρήση κάποιας αποτελεσματικής ΑΜ. Στη συνέχεια, στις ηλικίες 16, 17 και 18 ετών, αυξανόταν η διαφορά σε λίαν σημαντικά επίπεδα, υπέρ της χρήσης αποτελεσματικής ΑΜ, για να μειωθεί σε 51% περίπου στο τελευταίο έτος της εφηβείας. Φαίνεται λοιπόν ότι η σεξουαλική συμπεριφορά στην ηλικία των 15 ετών είναι για τους μισούς αυθόρμητη, φυσική, χωρίς παρεμβάσεις, σε αντίθεση με τη συμπεριφορά των μεγαλύτερων ηλικιών. Όμως, στο τελευταίο στάδιο της εφηβείας, η ΑΣ βρέθηκε τροποποιημένη. Μόνον οι μισοί χρησιμοποιούσαν κάποια αποτελεσματική μέθοδο, μάλλον επειδή οι σχέσεις αρχίζουν να γίνονται πιο συγκεκριμένες, με σκοπό το γάμο για ορισμένους· άρα, τα άτομα αυτά δεν έχουν

λόγους να αποδίδουν πλέον την πρέπουσα σημασία στην αντισύλληψη. Ήδη από το 1967, πίστευαν ότι το μεγάλο ποσοστό προγαμιαίων κηύσεων στους εφήβους μπορούσε να ερμηνευθεί ως δείγμα εφηβικής άγνοιας, σχετικά με δραστικά μέσα αντισύλληψης.¹⁶ Άλλα διαθέσιμα στοιχεία δείχνουν ότι πολλοί έφηβοι γνώριζαν καλά τις ΑΜ, και αντιμετώπιζαν ευνοϊκά τη χρήση τους,¹⁷ όμως δεν ήταν συναισθηματικώς προετοιμασμένοι να αναλάβουν τις ευθύνες για τις σεξουαλικές σχέσεις τους¹⁸ και βέβαια δεν αντιλαμβάνονταν σε βάθος τις μακρόχρονες συνέπειες μιας ανεπιθύμητης εγκυμοσύνης.¹⁶ Σε άλλη εργασία μας, στην οποία μελετήθηκε η γνώση για σεξουαλικά θέματα,¹¹ προέκυψε επίσης ικανοποιητικό επίπεδο γνώσης, το οποίο συνδέεται εδώ με την ΑΣ. Από τα άτομα με λίγες γνώσεις, περισσότεροι χρησιμοποιούσαν αποτελεσματικές μεθόδους, ενώ για τα πιο ενημερωμένα άτομα η αποτελεσματική χρήση ήταν στα ίδια επίπεδα με την αναποτελεσματική. Φαίνεται πως η γνώση των εφήβων σε θέματα ΑΜ και άλλων θεμάτων γύρω από τη σεξουαλική δραστηριότητα τους δίνει κάποια βεβαιότητα για τις σεξουαλικές πρακτικές τους, η οποία έρχεται σε αντίθεση με τη χρήση αποτελεσματικών ΑΜ. Αντίθετα, τα άτομα με ελλιπή πληροφόρηση εμφανίζονταν σε σημαντικώς μεγαλύτερα ποσοστά ως χρήστες αποτελεσματικών ΑΜ, πιθανόν ως λιγότεροι βέβαιοι για τις σεξουαλικές πρακτικές τους.

Όσον αφορά στη στάση για χρήση ΑΜ και στην ΑΣ, δεν προέκυψε οποιαδήποτε σχέση, σε αντίθεση με τη διεθνή βιβλιογραφία.¹⁹⁻²² Αξίζει να υπογραμμίσουμε εδώ ότι στην εργασία αυτή μελετήθηκε η στάση από μία και μόνο ερώτηση και συγκρίθηκε με την ΑΣ. Σε άλλη εργασία, θα μπορούσε με πληρέστερη στατιστική ανάλυση να αξιολογηθεί η σχέση που μπορεί να υπάρξει ανάμεσα στις στάσεις (όχι μόνο στο θέμα της χρήσης ΑΜ, αλλά και σε άλλα σχετικά θέματα τα οποία μελετήθηκαν) και στη χρήση ΑΜ. Η γενική πάντως εντύπωση που δίνει η βιβλιογραφία είναι οι αυξημένες πιθανότητες χρήσης ΑΜ από τα άτομα με γενικά φιλελεύθερες στάσεις στους ρόλους των δύο φύλων και στην ισότιμη χρήση ΑΜ.^{3,4,10,20,22}

Μελέτες κατέγραψαν τη συχνότητα σεξουαλικών επαφών ως άμεσα συνδεδεμένη με τη χρήση ΑΜ.¹⁷ Η σχέση της χρήσης αποτελεσματικών ΑΜ στην πρώτη συνουσία, όπως δείχνουν τα δικά μας ευρήματα, είναι αντιστρόφως ανάλογη της συχνότητας των σεξουαλικών επαφών. Ποσοστό 68,8% χρησιμοποιούσαν αναποτελεσματική ΑΜ στις καθημερινές συνουσίες τους· αντίστροφα, 64,9% και 70,5% χρησιμοποιούσαν αποτελεσματική ΑΜ στις μηνιαίες ή σπάνιες συνουσίες τους.

Αντίθετα, η χρήση ΑΜ στην τελευταία συνουσία (υπενθυμίζουμε ότι εδώ πρόκειται για τη συμπεριφο-

ρά μόνο 84 ατόμων, που δήλωσαν να έχουν αλλάξει μέθοδο ως προς την αρχική) είναι ανάλογη της συχνότητας σεξουαλικών επαφών. Αυτό υποδηλώνει ότι τα άτομα με συνουσίες «Κάθε μέρα», «Κάθε εβδομάδα» και «Κάθε μήνα» είχαν περισσότερες πιθανότητες να χρησιμοποιούν κάποια αποτελεσματική μέθοδο. Αντίθετα, τα άτομα με σπάνιες συνουσίες είχαν περισσότερες πιθανότητες να χρησιμοποιούν αναποτελεσματική μέθοδο.

Τέλος, σχολιάζοντας την αλλαγή ΑΣ, παρατηρείται αύξηση στη χρήση της ορμονικής αντισύλληψης και του προφυλακτικού και μείωση στη χρήση αναποτελεσματικών μεθόδων. Σημειώθηκε επίσης μικρή αύξηση των ατόμων που έπαψαν να χρησιμοποιούν οποιαδήποτε μέθοδο.

Η προσέγγιση στην αντισύλληψη δεν γίνεται με ομοιόμορφο τρόπο από τους μελετώμενους εφήβους, αν και η νομοθεσία διευκολύνει κάτι τέτοιο. Το φαι-

νόμενο αυτό συνεπάγεται ανεπιθύμητες προγαμιαίες κυήσεις, με όλα τα προβλήματα που επακολουθούν. Επιβάλλεται πληρέστερη μελέτη των ψυχο-κοινωνικών και πολιτισμικών παραγόντων, που επιδρούν στη διαμόρφωση αυτής της επικίνδυνης συμπεριφοράς.

Ευχαριστίες

Θερμές ευχαριστίες εκφράζουμε στον αγαπητό φίλο Δ. Πελεκανάκη, προϊστάμενο της ΕΣΥΕ, για την αμέριστη βοήθεια και τις πολύτιμες συμβουλές που μας προσέφερε για την κατασκευή του δείγματος.

Ομοίως, δεν λησμονούμε τη συμβολή των σπουδαστών του ΣΤ εαρινού εξαμήνου 1989 του Τμήματος ΕΕΥ, οι οποίοι στα πλαίσια του εργαστηριακού μέρους του μαθήματος «Μεθοδολογία Έρευνας-Έρευνα σε Θέματα Υγείας και Πρόνοιας» συνέλεξαν τα στοιχεία.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Russo NF, Brackbill Y. Population and Youth. In: Fawcett JT (ed) Psychological Perspectives and Population. Basic Books, New York, 1973
- Delcampo RL, Sporakowski M, Delacampo DS. Premarital sexual permissiveness and contraceptive knowledge. J Sex Research, 1976, 12:180-192
- Kirby D. Sexual Education. An Evaluation of Programs and their Effects. Network Publishing, Santa Cruz, 1984
- Fox G. Sex role attitudes as predictors of contraceptive use. Sex Roles 1977, 3:265-283
- McCorquodale P. Gender roles and premarital contraception. J Marriage Family 1984, 2:57-63
- Forste RT, Heaton TB. Initiation of sexual activity among female adolescents. Youth and Society 1988, 3:250-268
- Nathanson CA, Becker MH. Family and peer influence on obtaining a method of contraception. J Marriage 1986, 48:513-525
- Koumandakis E, Kallipolitis G, Hassan E, Psaroudakis EM, Panagiotopoulou V. Contraception: Experience and Considerations. Second Congress of the European Society of Contraception, Book of Abstracts, Athens, 1992
- Δετοράκης Ι. Η σεξουαλική συμπεριφορά των νέων. Έρευνα στο νομό Αχαΐας. Σεξουαλική Αγωγή και Υγεία, Εταιρεία Οικογενειακού Προγραμματισμού, Αθήνα, 1992
- Ναζιόν Δ. Ο Έλληνας εκπαιδευτικός αντιμέτωπος με την ευθύνη της σεξουαλικής αγωγής: θεωρητική και εμπειρική προσέγγιση. Σεξουαλική Αγωγή και Υγεία, Εταιρεία Οικογενειακού Προγραμματισμού, Αθήνα, 1992
- Χλιασουτάκης Ι. Κοινωνιολογική προσέγγιση της σεξουαλικής διαπαιδαγώγησης. Ι. Η πληροφόρηση σε θέματα σεξουαλικής διαπαιδαγώγησης των εφήβων Αθηναίων. Εφηβ Γυν Αναπ Εμ μην 1990, 1:18-26
- Χλιασουτάκης Ι. Κοινωνιολογική προσέγγιση της σεξουαλικής διαπαιδαγώγησης. ΙΙ. Προσδιοριστικοί παράγοντες την πληρο-
- φόρησης σε θέματα σεξουαλικής διαπαιδαγώγησης των εφήβων Αθηναίων. Εφηβ Γυν Αναπ Εμ μην 1991, 2:21-27
- Χλιασουτάκης Ι, Γουσσούνης Ν. Ανάλυση της σεξουαλικής συμπεριφοράς των εφήβων της περιοχής της πρωτεύουσας ως προς τη δημιουργία της σεξουαλικής τους ταυτότητας. Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών 1990, 77:44-59
- Τζόκας Γ, Φλυτζάνη Π. Ρόλοι φύλων και προγαμιαία αντισύλληψη - Μελέτη 300 νέων. Πτυχιακή Εργασία, Τμήμα ΕΕΥ, ΤΕΙ Αθηνών, 1991
- Zelnick M, Kantner JF, Ford K. Sex and pregnancy in adolescents. Sage Publ, Beverly Hills, 1981
- Lindermann C. Birth Control and Unmarried Young Women. Springer, New York, 1974
- Zelnick M, Kantner JF. Sexual activity, contraceptive use and pregnancy among metropolitan area teenagers: 1971-1979. Family Planning Perspectives 1980, 12:230-236
- Bauman KE. Selected aspects of the contraception practices of unmarried university students. Medical Aspects of Human Sexuality 1971, 5:76-87
- Settlage D et al. Sexual experience of younger teenage girls seeking contraceptive assistance for the first time. Family Planning Perspectives 1973, 5:223-226
- Furstenberg F Jr, Gordis L, Markowitz M. Birth Control knowledge and attitudes among unmarried pregnant adolescents: a preliminary report. J Marriage Family 1969, 31:34-42
- Zelnick M, Kantner JF. Sex and contraception among unmarried teenagers. In: Westoff CF. Toward the End of Growth. Prentice Hall, Englewood Cliffs, 1973
- Hudis PM, Brazzell JF. Significant others, adult role expectations, and the resolution of teenage pregnancies. In: Ahmet P (ed) Pregnancy, Childbirth, and Parenthood. Elsevier, New York, 1990: 167-188